

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasilo slovenskega trgovskega društva „Merkurja“.

II. letnik.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1902.

Št. 9.

Osnova in posloводство obrtnih pridobitnih in gospodarskih zadrug.

(Dalje.)

V načelstvo izvoljene osebe morajo nemudoma izposlovati vpis zadruge, to se pravi, vložiti prošnjo na (deželno, okrožno sodišče kot) trgovinsko sodišče za vpis združne pogodbe (pravil) in podpisa tvrdke. Prošnjo, ki jo je kolkovati s kolkom za 2 K in podpisati izvoljenim članom načelstva, je sestaviti nekako takole: (Zunaj, na desno prepognjene pole:) C. kr. (deželnemu, okrožnemu kot) trgovinskemu sodišču v . . . J. J., J. J., J. J. kot člani načelstva », registrirane zadruge z (ne)omejenim jamstvom«, poverjeni za izposlovanje vpisa, prosijo za vpis v združni register. S 3 prilogami. (Znotraj na celo polo:) Slavno c. kr. (deželno, okrožno kot) trgovinsko sodišče! — Na ustanovnem shodu, sklicanem po gospodu . . . (ime in značaj) v (stanovališče) na dan 190 ., se je pod tvrdko », registrirana zadruga z (ne)omejenim jamstvom«, ustanovila zadruga v zmislu zakona z dne 9. aprila 1873. l., drž. zak. št. 70, s sedežem v Na tem shodu se je, kakor kaže overovljeni prepis zapisnika (priloga A): 1. združna pogodba, priložena v prilogi B, (soglasno) sprejela in so jo podpisali pristopivši člani; 2. pri volitvi v zmislu § . . . sprejetih pravil so bili izvoljeni v načelstvo gospodje: J. J., . . . (značaj) v, za načelnika: J. J., . . . (značaj) v, za blagajnika in J. J., . . . (značaj) v, za kontrolorja. V prilogi C predlagamo po notarju (sodišču) overovljeni podpis tvrdke teh treh članov načelstva in prosimo: C. kr. (deželno, okrožno kot) trgovinsko sodišče blagovoli: a) odrediti vpis priložene združne pogodbe in na podlagi le-te izvoljenih gospodov J. J., J. J. in J. J. kot članov načelstva v združni register; b) odrediti javni razglas tega vpisa v zmislu § 1. zakona z dne 9. aprila 1873. l., drž. zak. št. 70. —, registrirana zadruga z (ne)omejenim jamstvom: J. J., J. J., J. J. . . . dne 190 .

To prošnjo je podpisati na ustanovnem shodu izvoljenim trem članom načelstva. Kolka ni smeti

popisati! Prošnji je priložiti: 1. sodno ali notarsko overovljeni prepis zapisnika o ustanovnem shodu (kolek za 30 vin. za vsako polo); 2. original združne pogodbe (pravil), na kateri morajo biti svojeručno podpisane vse osebe, ki so na tem shodu pristopile zadrugi kot člani (kolek za 30 vin. za vsako polo); 3. overovljeni podpis tvrdke po izvoljenih članih načelstva (kolek za 15 vin.). Vzorec za prilogo, omejeno pod 3.: Podpis tvrdke. Gospodje, člani načelstva, registrirane zadruge z (ne)omejenim jamstvom, bodo podpisavali: (Štampilja ali pisana tvrdka.) J. J. J. J. J. J. — Te podpise je napraviti pred c. kr. notarjem (sodnim uradnikom) in po njem overoviti. Kolka ni popisati!

Če urad za registriranje pravil ne registrira, je nedostatke, na katere opozori urad glede pravil, če so nebitveni, popraviti (za kar je načelstvo po ustanovnem shodu pooblastiti) in popravljena pravila z novo prošnjo (kolek za 72 vin.) predložiti. Obrazec za tako prošnjo: (Zunaj, na pol pole, na desno:) Na c. kr. (okrožno, deželno kot) trgovinsko sodišče v — Načelstvo projektirane zadruge predlaga iznova vlogo za vpis, proseč ugodne rešitve. prilog. — (Znotraj, na celi poli:) Slavno c. kr. (deželno, okrožno kot) trgovinsko sodišče! Ovire, ki jih je c. kr. sodišče v svojem odloku z dne št. navedlo zoper vpis, je podpisano načelstvo na podlagi pooblastila, danega v zapisniku ustanovnega shoda, odpravilo, predlaga zategadelj iznova prošnjo s prilogami in prosi: C. kr. sodišče blagovoli to prošnjo ugodno rešiti. dne 19 . J. J.

Z vpisno klavzulo opremljena pravila je dati sedaj natisniti in v 3 iztiskih predložiti politični oblasti prve stopnje (okrajnemu glavarstvu, magistratu).

IV. Posloводство in knjigovodstvo, davčne in pristojbinske določbe.

A. Zakonite določbe.

O poslovanju ima združni zakon naslednje določbe:

Splošno. § 12. Zadruga sme pod svojo tvrdko pridobivati pravice in prevzemati zaveznosti, pridobivati lastnino in druge stvarne pravice tudi na zemljiščih, tožiti pred sodiščem in biti tožena.

Redno sodišče je zadrugi tisto, v katerega okraju ima svoj sedež.

§ 13. Za zadruge, katerih podjetju so predmet povsem ali deloma trgovinska opravila, veljajo, kolikor ta zakon ne obsega drugačnih predpisov, glede trgovcev dane določbe trgovinskega zakonika.

§ 14. Na sedežu zadruge in pri vsaki njeni podružnici je voditi register, v katerega je vpisati krstno ime in priimek ter stan vsakega zadruženika, dan njegovega vstopa v zadrugo in njega ločitve iz nje, število opravičnih deležev vsakega zadruženika in pa odpoved enega ali več opravičnih deležev.

Vpogled v ta register in pa v zadružno pogodbo ter v morebitne njene premembe je dovoliti vsakomur.

Načelstvo. § 15. Vsaka zadruga mora imeti načelstvo, ki ga je voliti izmed zadruženikov. Načelstvo zastopa zadrugo sodno in izvensodno.

Načelstvo more obstajati iz enega ali več članov, le-ti morejo biti plačani ali neplačani. Njih nastavitev je vsak čas mogoče preklicati, ne glede na odškodninske zahteve iz obstoječih pogodb.

§ 16. Vsakokratne člane načelstva je takoj po njih nastavitvi naznaniti za vpis v zadružni register. Naznanitvi je priložiti njih legitimacijo. Članom načelstva je napraviti svoj podpis pred trgovinskim sodiščem ali pa vložiti overovljeni podpis.

Na enak način je postopati pri vsaki premembi članov načelstva, oziroma pri nastavitvi njih namestnikov.

Če prememba ni vpisana v zadružni register in objavljena, jo more zadruga le tedaj uveljaviti nasproti tretjemu, če dokaže, da je bila prememba le-temu ob sklepu kupčije znana.

Po izvršenem vpisu in prijavi velja nasproti tretjemu prememba, če ni po okolnosti utemeljena domneva, da ni vedel za premembo ob sklepu kupčije niti je moral vedeti zanjo.

§ 17. Načelstvu je na način, določen v zadružni pogodbi, izraziti svojo voljo in podpisavati za zadrugo. Če ni o tem nobene določbe, je treba podpisati vseh članov načelstva. Podpisuje se na ta način, da podpisujoči pristavijo svoje podpise k tvrdki zadruge ali k nazivu načelstva.

§ 18. Zadruga dobi vsled pravnih opravil, izvršenih po načelstvu v nje imenu, pravice in obveznosti. Vse eno je, če se je opravilo izvršilo izrecno v imenu zadruge, ali pa če je iz okolnosti spoznati, da se je po volji kontrahentov imelo izvršiti za zadrugo.

Pravica načelstva za zastopanje zadruge se razteza tudi na vsa tista opravila, za katera je po občnem državljskem zakoniku treba posebnega, na vrsto opravil se glasečega pooblastila.

§ 19. Načelstvo je nasproti zadrugi obvezano, držati se tistih omejitev, ki so v zadružni pogodbi ali vsled sklepov občnega zbora določene za obseg

njegove pravice, zastopati zadrugo. Proti tretjim osebam pa nima omejitev načelstva, zastopati zadrugo, nobene pravne moči. To velja zlasti za primer, če naj se zastopstvo razteza le na gotova opravila ali vrste opravil, ali če naj bo dopustno, le ob gotovih okoliščinah ali le za gotov čas ali le na posameznih krajih, ali če je potreba pritrditve občnega zbora, nadzornega sveta ali kakega drugega organa zadruge za posamezna opravila.

§ 20. V imenu zadruge prisega načelstvo.

§ 21. Za vročitve pozivov in drugih vročil zadrugi zadošča, če se vroči kakemu članu načelstva, ki ima pravico podpisavati ali sopodpisavati, ali pa kakemu uradniku zadruge, ki je upravičen, zadrugo zastopati pred sodiščem.

§ 23. Člani načelstva, ki v tej svoji lastnosti delujejo izven mej svojega naročila ali proti predpisom tega zakona ali zadružne pogodbe, jamčijo osebno in solidarno za škodo, nastalo vsled tega.

§ 34., odst. 1. Načelstvo je obvezano, da izpolnjuje in izvršuje vse določbe zadružne pogodbe in sklepe, veljavno storjene v zmislu le-te na občnem zboru, in je za to odgovorno zadrugi.

§ 35., odst. 2. Načelstvu je prepis (odtisk) zadružne pogodbe in vsako njeno premembo v teku osmih dni po izvršenem vpisu in prepis odobrenih računskih zaključkov in bilanc v teku osmih dni po odobritvi deželni vladi predložiti po političnem okrajnem oblastvu.

Nadzorni svet. § 24. Zadružna pogodba sme načelstvu ob stran postaviti nadzorni svet, ki ga je voliti izmed zadruženikov, izključivši člane načelstva, in čigar nastavitev je vsak čas moči preklicati.

Če obstaja nadzorni svet, čuva nad poslovanjem zadruge v vseh strokah uprave, se sme o teku zadružnih zadev poučiti, vsak čas pogledati v zadružne knjige in spise in preiskati stanje zadružne blagajnice. Nadzorni svet sme, če se mu zdi potrebno, člane načelstva in uradnike začasno, in sicer do odločitve občnega zbora, ki ga je kmalu sklicati, odvezati od njih pravic in potrebno ukreniti radi začasnega vodstva poslov.

Račune o posameznih poslovnih dobah, zlasti letne račune, bilance in predloge za razdelitev dobička mu je preudariti in o tem vsako leto poročati občnemu zboru.

Sklicati mu je občni zbor, če zahteva to korist zadruge.

Člani nadzornega sveta jamčijo za škodo, ki jo povzročijo vsled neizpolnitve svojih dolžnosti.

§ 25. Nadzorni svet je pooblaščen, proti članom načelstva voditi pravde, ki jih sklene občni zbor.

Če je zadrugi začeti pravdo proti članom nadzornega sveta, jo zastopajo pooblaščenec, ki jih izvoli občni zbor.

Vsak zadruženik je upravičen, nastopiti na svoje stroške kot intervenient v poprej omenjenih pravnih.

Drugi poslovni zastopniki in uradniki z druge. § 26. Izvršitev zadružnih opravil kakor tudi zastopstvo zadruga z ozirom na to vršitev opravil je moči izročiti tudi uradnikom zadruga ali drugim osebam kot pooblaščenec zadruga. V tem primeru je določena njih pravica po pooblastilu, ki se jim je podelilo; v dvomu se razteza na vsa pravna opravila, ki so navadno v zvezi z izvršitvijo takih opravil.

(Dalje prih.)

Kranjske deželne finance.

Spisal —r.

(Dalje.)

XIII. Deželni dolgovi.

V sedanjem naprednem času je le malo javnih gospodarstev, ki bi bila nezadolžena. Javne potrebe rastejo in nastajajo hitreje, nego se množijo javni dohodki. Delajo se torej dolgovi, in to na račun dohodkov poznejših let. Gospodarstva pa se obremenjajo ne le z vračili dolžnih zneskov, temuč tudi z zneski za plačilo obresti.

Dolgovi javnih gospodarstev so javni ali pa nejavni dolgovi. Javni dolgovi se imenujejo tisti, ki se napravijo z javnimi zadolžnicami (obveznicami ali enakovrednimi listinami) in so po teh zadolžnicah predmet borznega prometa; napravijo se navadno le za večje potrebne vsote in se vračajo v daljših dobah. Nejavni dolgovi obsegajo pa dolgove, ki se napravijo brez izdaje javnih zadolžnic in je njih značaj pravzaprav le zasebnogospodarski.

Dežela Kranjska ima dolgove obeh navedenih vrst. Prvi, in to javni njen dolg je bil dolg za zemljiško odvezo na Krajskem. Kakor že znano, je bil ta zemljiško odvezni dolg konvertiran v l. 1888. v 4 % tni deželni dolg. Daljne dolgove, ki spadajo v drugo vrsto dolgov, je napravila dežela Kranjska v novejši dobi v pokritje gospodarskih primanjkljajev. Ti so nastali deloma vsled stroškov za investicije in za zgradbo več javnih poslopij (za domobranksko vojašnico, deželno bolnico, most čez Savo pri Radečah), deloma vsled splošnega naraščanja potrebščin, zlasti za deželno kulturo in za šolstvo; znašali so v letih 1894. do vštetelega leta 1898. skupaj 932.000 gld. Nič manj ugodno se kaže tudi gospodarjenje v najnovejši dobi. Poleg tega, da stane mnogo novcev zgradba deželnega dvorca, se od leta do leta zaključujejo proračuni s primanjkljaji, kar dokazuje, da tudi dejanski uspehi ne morejo biti ugodni. Gospodarske primanjkljaje je pokrivala dežela najprej z lastnimi denarji, t. j. z blagajničnimi ostanki iz prejšnjih let, ki so znašali konec l. 1893. okroglih 480.000 gld, potem pa s posojili, ki jih je najemala od časa do časa po potrebi pri raznih zavodih. Konec leta 1898. so znašali nejavni dolgovi dežele Kranjske skupaj 570.000 gld. Toda ta vsota je vsled neugodnih gospodarskih uspehov v zadnjih letih danes že mnogo višja; v najkrajšem času bo znašala

nad 1,000,000 gld. Sedanji največji nejavni dolg dežele Kranjske je dolg na 3 % državnem posojilu v znesku 550.000 gld., katero je prejela dežela od države v l. 1897. in 1898. (Glej opis zaklada 3 % državnega posojila.)

Potrebščina za poplačilo in obrestovanje nejavnih dolgov ni bila doslej vsako leto enaka; ravnala se je po stanju dolga, po obrestni meri in po zneskih, ki so se namenili v proračunih za vračila. Ustanovila se bo letna potrebščina za poplačilo in obrestovanje nejavnih dolgov potem, ko se preneha napravljati dolgove in se določi načrt za vračevanje. Na obrestih nejavnih dolgov se je plačalo: v 1894. l. 573 gl. 75 kr., v 1895. l. 9429 gl. 33 kr., 1896. l. 23.066 gl. 27 kr., v 1897. l. 21.155 gl. 82½ kr. in v 1898. l. 18.819 gl. 40½ kr.

XIV. Preskrbovanje deželnih uslužbencev in njih svojcev.

Pred l. 1898 so veljali za preskrbovanje deželnih uslužbencev in njih svojcev predpisi, ki so bili določeni za državne uslužbence pred l. 1896. Izplačevale so se preskrbnine iz raznih zakladov, ki so v upravi dežele Kranjske, a največ iz deželnega zaklada. Preskrbnine, ki so se izplačevale iz deželnega zaklada, so znašale: v 1875. letu. 2473 gld. 25 kr., v 1880. l. 2937 gld. 50 kr., v 1890. l. 3400 gld. 38 kr. in v 1898. l. 6651 gld. 98 kr.

Od l. 1898. dalje se izplačujejo preskrbnine deželnih uslužbencev in njih svojcev iz posebnega, že prej opisanega pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev.

* * *

Po opisu deželnih potreb in stroškov prestopamo k drugemu delu tega spisa, v katerem nam je obravnavati deželne dohodke.

Deželni dohodki prihajajo iz najraznovrstnejših virov in so vsled tega zelo izpremenljivi. Dežela je odvisna pri izbiri virov in določanju dohodkov od raznih vnanjih faktorjev in raznih okoliščin; zlasti je odvisna od državne finančne politike in ne malokrat od finančne uprave občin in drugih dežel. Razen tega vplivajo na določanje dohodkov notranje gospodarske in politične razmere. Pravega finančnogospodarskega sistema tedaj ni pri deželnem gospodarstvu, nego so vrste dohodkov in njih visokost vselej odvisne od vsakokratnih razmer.

Splošni viri deželnih dohodkov so, kakor smo jih označili že v početku, sledeči: 1.) deželno premoženje; 2.) naprave, osnovane izključno v pridobitne namene; 3.) razne pristojbine; 4.) zakonite globe; 5.) upravljanje deželnih naprav; 6.) deželne doklade; 7.) samostojni deželni davki. Najnovejši deželni dohodki, poseben nov vir, pa so prispevki, ki jih oddaja država deželi iz donosa nekaterih državnih davkov.

Dohodki, ki jih ima dežela iz teh virov, mnogokrat ne zadostujejo v popolno pokritje deželnih potrebščin, dasi se izkoriščajo nekateri viri do skrajnosti.

Ker pa drugih virov nima dežela na razpolago, si začasno pomaga s tem, da se, kar smo omenili že prej, na račun prihodnjih let zadolžuje. Toda ta način pokrivanja deželnih potrebščin se ne sme vzdržati, ker bi to dovedlo gospodarstvo v kratkem do bankerota. —

Dežela Kranjska izkuša glede na to enako kakor druge dežele prisvojiti si novih virov, ki bi bili izdatni v vsakem oziru in glede katerih bi bila neodvisna od drugih faktorjev. Tak vir bi bili realni davki, glede katerih se deluje že dalje časa na to, da se preodkažejo deželam; vendar pa ni upati, da bi se zgodilo to prej, nego uravna država svoj finančnogospodarski sistem.

Deželni dohodki so razvrščeni v deželnih računih in proračunih deloma po namenu (za razne zaklade), deloma po virih; razen tega so razvrščeni še po okolnosti, je li njih dobivanje vsako leto posebej zakonito določiti, ali jih je vpoštevati v proračunih kot že znane, ker so bili deželi zajamčeni, bodisi zakonito ali drugače enkrat za vselej ali pa vsaj za daljšo dobo. Po teh vodilih so razvrščeni deželni dohodki v računih in proračunih v sledeče skupine: 1.) v lastne dohodke zakladov; 2.) v dohodke pridobitnih naprav; 3.) v državne prispevke; 4.) v deželne doklade in v samostojne deželne naklade.

Prve tri skupine obsegajo vse dohodke, ki so deželi že zajamčeni in ki jih ni vsako leto posebej zakonito določiti, dohodke zadnje skupine pa je vsako leto posebej zakonito določiti, t. j. določiti je naprej njih mero, da se z njih donosom popolnoma ali deloma pokrije oni del deželne potrebščine, ki ni še pokrit z dohodki prvih treh skupin. Visokost dohodkov zadnje vrste se tedaj vedno ravna po visokosti proračunjene potrebščine in proračunjenih dohodkov prvih treh vrst.

Razvrstitev deželnih dohodkov po navedenih skupinah je primerna, zato jo pridržimo tudi pri podrobnem opisovanju deželnih dohodkov.

(Dalje prih.)

Kapital in obresti.

Narodnogospodarska študija.

Spisal **Vekoslav Kukovec.**

(Dalje.)

Kako ob tem položaju nastajajo obresti in kako podjetniški dobiček? — Če podjetnik kupi bodoči imetek, delo tedna dni, povprečno za 40 kron, tedaj je dal za delo toliko, kolikor je z ozirom na končni uspeh v dotični dobi res vredno. Ker pa v proizvodnji nastajajo iz prvotnih produktivnih sredstev v teku petih let vedno popolnejši imetki, dokler na koncu leta 1905. iz bodočih imetkov ne nastanejo naposled sedanji užitni ali porabni imetki, raste v istem razmerju tudi manjša vrednost produktivnih imetkov od dne do dne ter na koncu leta 1905. naraste do končne

polne vrednosti. Delo tedna dni, ki kot bodoči imetek ob nakupovanju ni bilo vredno povprečno več nego 40 kron, je vredno leta 1905. kot sedanji, v dogotovljenem pridelku utelešeni imetek 50 kron. Razlika 10 kron je vrednostni prirastek, ki pripade podjetniku kot obresti kapitala. Tudi v tem primeru so torej obresti nastale popolnoma po naravnem potu vsled naraščanja manjše vrednosti bodočih imetkov v večjo vrednost sedanjih imetkov kakor obresti kapitala v obliki posojila. Da, še več, podjetnik je produktivno delo uporabil uspešneje, nego bi bili to mogli delavci brez kapitala, in ker je vsled tržnih razmer kupil delo tedna dni ne po 40 kron, kolikor je bilo zanj vredno, ampak po 35 kron, dosegel je še zraven tega znaten podjetniški dobiček.

Toda opozorilo se me bo, da je konkretni primer, katerega sem rabil, le fikcija. V resnici se dandanes proizvodnje posameznih užitnih imetkov udeležuje prav mnogo samostojnih podjetnikov. V našem primeru je vso proizvodnjo združil en sam podjetnik. Prvotna činitelja proizvodnje sta mu bila gotovo zemljišče, oziroma dotični naravni zemeljski zaklad in produktivno delo delavcev. Surovin si naš podjetnik ni kupoval od drugih podjetnikov, volno, barvila, stroje itd. so pridelali z edino uporabo zemljišča delavci s pomočjo produktivnega dela. Zato se je pa v našem primeru povprečno vsa vrednost končnega uspeha pripisovala tudi edino tema dvema prvotnima činiteljema vsake proizvodnje. Ako so podjetniku prirasle obresti, iskati jih je bilo pravilno le v produktivnem delu, in res je naša analiza pokazala, kako so ob nakupovanju dela podjetniku vsled časovnega vpliva prirasle obresti in kako je vsled delavskih tržnih razmer dosegel še podjetniški dobiček. Ali pa tudi v praktičnem življenju, kjer podjetnik kupuje surovino od drugega podjetnika in ta svoje surovine od tretjega podjetnika itd., prinaša kapital, ki se na ta način ob nakupovanju surovin investira, obresti in morebiti še celo podjetniški dobiček? Vsakdo ve, da je temu res tako. Noben podjetnik ne bi svojega kapitala investirati hotel v proizvodnjo, ako ne bi mu prinašal navadnih obresti in zraven tega še nekakšnega dobička.

Kako ob nakupovanju surovin nastajajo obresti in kako podjetniški dobiček? Tudi tu se nam je opirait na že znana načela o vrednosti imetkov oddaljenejših vrst, o tvorbi cene in o vplivu časa na vrednost imetkov. Da se razumemo, izberimo si primer iz vsakdanjega življenja! Leta 1899. se je pridelalo v nekem kraju izredno mnogo krompirja. Neki podjetnik se je odločil pridelovati iz krompirja žganje. Nakupil je jeseni leta 1899. krompirja in drugih potrebnih surovin, najel žganjarno in potrebno število delavcev ter pridelal do jeseni leta 1900. za 30.000 kron žganja. Uporabljeni imetki oddaljenejših vrst, produktivno delo delavcev, raba žganjarne in strojev, surovine itd. so skupno vredni, kakor nam znano, 30.000 kron — seveda ob prodaji žganja za gotov denar jeseni leta 1900. Recimo, da dve petini te vrednosti, torej 12.000 kron, odpadeta na produktivno delo delavcev, na rabo stalnega kapitala in na

produktivno delo vodje podjetja. Tedaj preostane 18.000 kron kot vrednost krompirja in drugih surovin, kot vrednost krompirja samega n. pr. 15.000 kron. O obrestih, katere prinaša stalen kapital, govorimo pozneje v posebnem oddelku. Da cele vsote, ki jo je ob prodaji žganja priračunili kot vrednost produktivnemu delu delavcev, recimo 10.000 kron, podjetnik delavcem ne izplača, ampak da ob nakupovanju produktivnega dela postopa tako, da od vsote 10.000 kron ostane njemu gotov del, recimo 1000 kron kot obresti investiranega kapitala in kot podjetniški dobiček, tudi o tem tu iznova ne govorimo; v tem oziru velja, kar smo izvedeli v prejšnjem odstavku. Razrešiti nam je vprašanje, kako ob nakupovanju surovin, zlasti krompirja podjetnik omogoči nastanek obresti investiranega kapitala in zraven tega še podjetniški dobiček. Tudi tu odločujeta edino čas in tvorba tržnih cen. Krompir, ki se kupi leta 1899. je imetek oddaljenejše vrste in ima kot tak značaj bodočega imetka. Šele konec leta 1900. doseže v obliki žganja značaj sedanjega užitnega imetka. Tedaj bode vreden 15.000 kron. Toda kdaj ga podjetnik kupi? Leto dni prej! Ali je takrat tudi že toliko vreden? Nikakor ne! Jeseni leta 1899. je isti krompir kot bodoče blago vreden manj, morebiti le kakih 14.200 kron. Če bi podjetnik že tedaj plačal zanj 15.000 kron tedaj bi ravnal ravno tako negospodarski, kakor če bi dolg 15.000 kron leto dni pred obrokom plačal s 15.000 kronami. Za podjetnika je v našem primeru leta 1899. krompir vreden le 14.200 kron! Kako visoko pa cenijo kmetovalci svoj krompir? Kakor rečeno, krompirja se je pridelalo izredno mnogo. Dovolj ga je za domačo rabo in za pičo živini in marsikdo niti dovolj šrambe nima zanj. Ker krompir torej razen našega podjetnika nihče ne zna posebno plodonosno porabiti, je cena silno nizka. Razume se, da naš podjetnik nikakor ne bo dal za krompir, ki ga potrebuje za pridelovanje žganja, toliko, kolikor je zanj vreden leta 1900., namreč 15.000 kron, niti toliko ne, kolikor je isti krompir zanj vreden leto dni prej, namreč 14.200 kron, ampak dobil ga bo dovolj ceneje po splošni tržni ceni, recimo, za 10.000 kron. Imetek oddaljenejše vrste, krompir, pa se izpremeni v teku leta dni iz bodočega imetka v užiten sedanji, več vreden imetek žganje. V 15.000 kronah, ki pri prodaji pripadejo kot vrednost surovini krompirju, bo imel podjetnik povrnjen investirani kapital 10.000 kron, gotova svota mu pripade kot obresti vsled naraščanja manjše nekdanje v večjo sedanjo vrednost istega imetka in ostanek je podjetniški dobiček ob nakupovanju surovin. Enako bi bilo razlagati obresti in podjetniški dobiček mlinarja, ki jeseni nakupi za gotovo vsoto žita ter leto dni pozneje skupno proda za večjo vsoto svoj pridelek moko. Podobno bi morali tolmačiti obresti in podjetniški dobiček poljedelca, ki ob uporabi zemljišča, gnojil, semenja, strojev in produktivnega dela delavcev prideluje žito, in ravno tako v tisoč in tisoč drugih podjetjih. Kratkoma torej lahko trdimo o obrestih in dobičku podjetnikov: Ob nakupovanju kakor produk-

tivnega dela tako surovin računijo podjetniki s temi produktivnimi sredstvi kot z manj vrednimi bodočimi imetki. Ako izdado podjetniki-kapitalisti za te imetke toliko, kolikor so ob nakupovanju kot bodoči imetki res vredni, tedaj v dobi, ki poteče do dokončane produkcijske poti, ti imetki v lasti kapitalistov postanejo sedanji več vredni imetki. Razlika med resnično vrednostjo ob nakupovanju teh imetkov kot produktivnih sredstev in vrednostjo istih imetkov v obliki užitnih imetkov pripade popolnoma po naravnem potu kapitalistom kot obresti izdanega kapitala. V največ primerih pripade pa kapitalistom-podjetnikom še poseben podjetniški dobiček. Ta podjetniški dobiček je pa možen, ker kapitalisti kakor delavske sile tako surovine kupijo za splošno tržno ceno teh imetkov, a sami jih vsled uporabe v izdatnejši produkciji razpečajo kot užitne in porabne imetke za višjo tržno ceno.

V razpravi o socializmovski obrestni teoriji o izsesavanju delavcev sem obljubil, da na primernem mestu opozorim na napako te teorije. Tu je prilika, da obljubo izpolnim. V zmislu socializmovske teorije mora delavec kot plačo za delo dobiti ves svoj pridelek. Toda socialisti ne računajo z vplivom časa na vrednost imetkov in ne vpoštevajo dejstva, da so sedanji imetki več vredni nego enaki bodoči. V zgoraj omenjenem primeru petletne produkcijske dobe, kjer smo videli, da je teden dni delavskih sil vreden z ozirom na končni produkt 50 kron, bi zahtevali socialisti, da se ta znesek delavcu v celoti izplača, dasi že 5 let pred dogotovitvijo končnega užitnega imetka. Ni pač treba še iznova dokazovati, da je to zmeta, in da delo, ki je vredno leta 1905. celih 50 kron, leta 1901. kot bodoči imetek po vseobči človeški sodbi ni toliko vredno, ampak manj. Ako je naša obrestna teorija pravilna, tedaj je jasno, da bi celo v socializmovski državi obresti obstajale, razen če bi se socializmom posrečilo, izpremeniti splošno sodbo o vrednosti imetkov v tem zmislu, da bi bili sedanji in bodoči imetki po vrednosti enaki in da bi bil socializmovski državljani prav tako zadovoljen, ako bi se mu danes dalo 10 hl žita, kakor če bi se mu dalo 10 hl šele čez kakih 15 let. Niti to ni verjetno, da bi vse produkcijske panoge v socializmovski državi bile enako izdatne. Vsled tega bi taka država imela opraviti ne le z obrestmi, ampak celo s toli sovražnim podjetniškim dobičkom. Seveda bi nasproti obstoječim razmeram vladal ta veliki razloček, da obresti in podjetniškega dobička ne bi sprejemali posamezni kapitalisti, ampak država kot edini kapitalist in podjetnik. Ali bi pa bila taka država sposobna, vse dohodke v zmislu enakosti in splošne zadovoljnosti prebivalstva upravljati in razdeljevati, to baš je silno kočljivo vprašanje v onem družabnem romanu, o katerega uresničenju vladajo do dandanes najtehtnejši dvomi.

Prehajamo k zadnji skupini v podjetjih investiranega kapitala, k takozvanim trajnim imetkom ali k stalnemu kapitalu. Iz prakse je vsakomur znano, da podjetniki smatrajo za nekaj popolnoma naravnega,

da jim kapital, katerega investirajo v trajnih imetkih produkcije, v strojih, orodju, delavnicah, tovarnah, motorjih itd., ravno tako mora prinašati obresti kakor kapital, katerega investirajo ob nakupovanju dela in surovin ali pa n. pr. v posojilu. Rešiti nam je slednjič torej še vprašanje, kako je ob sedanjih družabnih razmerah možno, da trajni imetki dajejo obresti. Naša obrestna teorija tolmači tudi v tej tretji značilni obliki nastanek obresti na podlagi vrednosti trajnih imetkov in vplivanja sedanosti in bodočnosti na cenitev istih imetkov. Pred vsem nam je torej govoriti o vrednosti trajnih imetkov.

Z ozirom na zgoraj navedeno razdelitev vseh imetkov so trajni imetki, stroji, delavnice, orodje itd. seveda imetki oddaljenejših vrst baš kakor produktivno delo delavcev in surovine. Vrednost trajnih imetkov je torej istotako kvota vrednosti končnega užitnega pridelka. Ako je vrednost pridelka 400 kron in se četrtnina uspeha pripisuje v produkciji rabljenim trajnim imetkom strojem itd., tedaj to znaša 100 kron. Toda na prvi hip vidimo, da stroji, motorji itd. v pridelovanju imetkov igrajo popolnoma drugačno vlogo nego surovine in produktivno delo. Preduktivno delo in surovine popolnoma prehajajo v končni pridelek, in ako so enkrat porabljene, porabljene so popolnoma in za vedno. Ob pridelovanju novega imetka, novega piva, novega kruha itd. treba tudi novega produktivnega dela delavcev in novih surovin, ječmena, hmelja, moke. Stroji, peči, tovarne pa, ki so znatno sodelovale ob pridelovanju gotove množine pridelkov in na katerih sodelovanje odpade n. pr. četrtnina produkcijskega uspeha, se morejo rabiti še enkrat, da, še celo večkrat, desetkrat, stokrat ob pridelovanju enake množine enakih novih imetkov. V tej večkratni porabnosti tiči posebni značaj trajnih imetkov. Dočim surovine in delo prispevajo z gotovo kvoto h končnemu užitnemu pridelku in kot imetki oddaljenejših vrst dosežejo tudi kot vrednost dotično kvoto vrednosti užitnega imetka, prispevajo ta trajni imetki zaporedoma periodno z gotovo kvoto h končnemu pridelku. Kolikšna more torej biti vrednost teh trajnih imetkov? Očividno je, da je odvisno le od periodnih koristi, ki imajo kot imetki oddaljenejših vrst za nas posredno nekakšno vrednost. Mislimo si, da kakršenkoli trajen imetek desetkrat v produkciji doseže enako velik uspeh, ki je z ozirom na vrednost pridelka vreden po 100 kron. Koliko je vreden ta trajni imetek? Naravno bi bilo, da toliko, kolikor znaša vsota vrednosti vseh periodnih koristi, torej $K 100 \times 10 = 1000 K$. Toda kmalu izprevidimo na konkretnem primeru, da račun ni pravi. Vrednost imetka je manjša. Vzrok je vpliv sedanosti in bodočnosti na različno cenitev enakih sedanjih in bodočih imetkov. Mislimo si trajen imetek mlatilnico, ki se da 6 let zaporedoma, začenši leta 1901. do leta 1906., rabiti v produkciji. Mislimo si tudi, da je ta naš mlatilni stroj, kar v resnici ni možno, vseh 6 let enako uspešno uporaben in da vsako leto znaša korist 100 kron, na koncu leta 1906. pa izgubi vsled dotedanje rabe na enkrat vso vrednost

ter se mora popolnoma zavreči. Kolikšno vrednost ima ta mlatilnica za njenega lastnika leta 1901? Leta 1901. znaša korist mlatilnice 100 K. Leta 1902. bo korist istotako znašala 100 kron. Ali je pa ta korist leto dni prej tudi že toliko vredna? Ker je šele bodoči imetek, nikakor nima vrednosti 100 kron, ampak če je prava vrednost te bodoče koristi zmanjšana vsled tega za 5% , tedaj je korist iz leta 1902. enaka le 95.23 K. Iz istega vzroka korist iz leta 1903. v cenitvi leta 1901. ni vredna 100, ampak kot bodoč, še bolj oddaljen imetek le 90.70 K. Koristi iz let 1904, 1905. in 1906. znašajo pa odnosno 86.38 K, 82.27 K in 78.35 K. Mlatilnica je vsled tega leta 1901. vredna $100 + 95.23 + 90.70 + 86.38 + 82.27 + 78.35 K = 532.93 K$ in nikakor ne 600 kron. Podobno bi se morala določevati vrednost katerekoli stroja, katerekoli tovarne, delavnice itd., sploh katerekoli trajnega imetka. Vrednost trajnega imetka je torej splošno enaka vsoti vseh periodnih koristi, kateri trajni imetek prinaša. Časovno oddaljene koristi pa seveda kot bodoči imetki reprezentirajo v sedanjosti cenitvi primerno pomanjšano sedanjo vrednost. (Konec prih.)

Načrt in odredbe

o vseslovanski umetniško - obrtniški razstavi v St. Peterburgu leta 1904.

(Izpisek iz načrta in protokola odborove seje 23. maja 1902.)

I.

Z Najvišjim dovoljenjem »Gosudarja Imperatora,« pod Visokim pokroviteljstvom Njegovega »Imperatorskega Visočanstva, kneza Aleksandra Mihajloviča priredi »Slavjanskoje blagotvoriteljnoje občestvo v Peterburgu« ob udeležbi društva ruske obrti in trgovine »Sodejstvija« vseslovansko umetniško-obrtniško razstavo v Peterburgu leta 1904.

II.

Razstavi je namen, ustanoviti neposredne zveze ruskih prebivalcev s sorodnimi jim prebivalci drugih dežel.

Da se to doseže, skrbi odbor razstave med drugim za organizacijo pomožnih odborov v slovanskih deželah, ki bi pridobivali udeležencev za razstavo, skrbeli za zbirke razstavnih stvari, za njih pošiljatev, uredbo na razstavi itd.

III.

Razstava naj jasno razkaže sedanje bistvo vseh slovanskih narodov, njih plemenske posebnosti in gospodarski položaj ter pridelke in izdelke njih dežel, njih obrte, rokodelstva in umetništvo. Seznan naj pa svet tudi z izdelovalci in izdelki Rusije ter bodi v tem oziru posredovalka.

IV.

Darovani in kupljeni predmeti na razstavi bodo v osnovo stalnega vseslovanskega muzeja v Rusiji.

V.

Vse slovanske naselbine, najsi žive v Evropi ali kje drugje, se vabijo, da se udeležijo vseslovanske razstave s svojimi pridelki in izdelki, pisateljskimi deli, statističnimi podatki o deželah, v katerih prebivajo, o njih gospodarskem položaju, o njih obrtnih in umetništvu.

VI.

Priredba razstave in vse, kar se nje tiče, je izročeno odboru, kateremu na čelu je glavni komisar razstave.

VII.

Za častnega predsednika razstave je izvolil odbor s soglasjem Njegovega Imperatorskega Visočanstva Visokega pokrovitelja razstave »tovarišča ministra financov,« tajnega svetnika Vladimira Ivanoviča Kovalskega.

* * *

Pravila za udeležence.

1.) Vseslovanska umetniško-obrtniška razstava se otvori v St. Peterburgu leta 1904. in bo trajala 3—4 mesece. Dan otvoritve in rok za pošiljatev stvari v Peterburg se posebej naznanita.

2.) Razstaviti se smejo vsi izdelki in prirodni pridelki dežel vseh slovanskih narodov.

Osebe, ki žive v ruskih krajih pa se žele udeležiti razstave, morajo stopiti v dogovor z glavnim komisarjem razstave.

3.) Za prostor razstavljenih predmetov se nič ne plača.

4.) Stroške za pošiljatev stvari na razstavo plača udeleženec. Dotične olajšave za prevažanje stvari po ruskih železnicah se v kratkem času objavijo.

5. Stvari je pošiljati v Peterburg na naslov »glavnega komisarja vseslovanske razstave,« ali naj jih pa udeleženci dostavljajo neposredno.

6.) Predno se odpošljejo stvari, je poslati podroben popis stvari, katere se nahajajo v vsakem zaboju, na isti naslov v dveh eksemplarjih.

7.) Vse carinske formalnosti, ako se stvari pošljejo na naslov glavnega komisarja razstave, se vrše na mestu razstave.

8.) Odbor skrbi kar najbolj mogoče, da se ohranijo stvari na razstavi.

9.) Stvari se smejo prodajati na razstavi, od prodane stvari pa se vzame 5 do 10% izkupila v korist razstavi. Pogoji za prodajo stvari bodo olajšani. Prodane stvari se smejo nadomestiti z ravno takimi; če se ne nadomestijo, morajo ostati na razstavi do nje zaključka.

10.) Razgledne omare in druge oprave gredo na račun udeležencev, samo priproste priprave vzame razstavni odbor v svoj račun.

11.) Udeležencem je dovoljeno postaviti razgled stvari, ki so vredne razstave.

12.) Vse stvari, o katerih bodo udeleženci želeli ocene, bodo ocenili povabljeni izvedenci vseh slovan-

skih narodov na podstavi pravil, potrjenih od finančnega ministra. Najboljše stvari dobe pohvalne dekreté.

13.) Udeležencem, ki se žele udeležiti razstave osebno, poskrbi odbor za ceno stanovanje in hrano. Za predsednika: član razstavnega odbora A. Vasiljev. Glavni komisar razstave: K. Nikolajevskij.

Dodatek: Želi se dobiti posebno takih stvari, katere so sposobne za trgovino, n. pr.: a) raznovrstne tkanine iz volne, lana, žameta; preproge, trakovi, sukno i. dr.; b) šivanja, čipke (zobci) in šitki v zlatu; c) drobni izdelki iz lesa, tudi mebli (hišna oprava); d) izdelki iz kovine, tudi orožje in juvelirske stvari; e) izdelki iz usnja; f) keramični izdelki, kakor porcelan, glinena roba, steklo, kristal; g) muzikalni instrumenti; h) igrače; i) slike, umetniški izdelki; k) razni drobni izdelki; l) prirodni izdelki, posebno taki, o katerih se je nadejati, da pridejo v promet, n. pr. koristne tvarine, izkopane iz zemlje, vzorci lesa, sposobnega za industrijo. Kar se tiče surovih in polysurovih tvarin, bi se poslalo sledeče: volna, lasje, kože, maščobe, olje, tobak, vino i. dr. Vsi tukaj naštetih predmeti ne izključujejo drugih predmetov, kateri bi bili sposobni in koristni za razstavo. Želi se tudi dobiti na razstavo etnografskih in zgodovinsko-arheoloških zbirk raznih slovanskih narodov, kakor tudi zbirk raznih literarnih del in materijalov. Odbor želi le-te stvari dobiti kmalu, zato, da dá tiste, katere spozna za dobre in vredne razstave, prevesti v ruščino popolno ali pa le v posnetku.

Opomnja: Pisma spejema odbor tudi v slovenskem jeziku pisana.

Razsodbe obrtnih sodišč.

XXXIV. Ako delavec vsled sodnega poziva ne pride na delo, ne da bi bil delodajalca poprosil dopusta, dasi je imel časa in priložnosti, je tako ravnanje smatrati za neupravičeno popust dela.

(Razsodba obrtnega sodišča v Toplicah z dne 12. oktobra 1900.)

Na dan 8. oktobra 1900. l. ob 4. uri popoldne je bil tožnik zaradi javnega nasilstva kot obdolženec povabljen k sodišču; že dopoldne pa ni prišel na delo in je bil zato odpuščen od dela.

Tožbo je sodišče zavrnilo.

Dokazano je, da se je v delovni pogodbi izključila odpoved. Ta okolnost sama že je dala tožencu pravico, da je razvezal pogodbo brez odpovedi, toženec pa je bil upravičen, pogodbo razvezati brez odpovedi tudi iz vzroka, kakor ga ima v mislih § 82., lit. f o. r. Ako je bil tožnik vsled sodnega poziva zadržan priti na delo, je imel dolžnost, prositi dopusta ali pa vsaj naznaniti svojo odsotnost pravočasno, da bi bilo mogoče nadomestiti ga z drugim delavcem. Tožnik pa, dasi se mu je povabilo vročilo že 6. oktobra, ni obvestil delodajalca pred terminom, niti ga ni prosil dopusta. Naznanila, podanega dne 8. oktobra ob 1/2 9. uri dopoldne, ni smatrati za pravočasno. Tožnik je torej

popustil delo neupravičeno, zategadelj pa je bil toženec upravičen tudi iz tega vzroka, da ga je takoj brez odpovedi odslovil.

XXXV. Odpovedni rok za hlapca v trgovinskem obrtu znaša 14 dni (§ 25. uvodnega zak. k trg. z., člen 65. trg. z. ter §§ 73., 77. in 92. o. r.).

(Razsodba obrtnega sodišča v Brnu z dne 19. maja 1899.)

Tožnik je služil sedem mesecev kot hlapec pri starinarstvu toženca. Dne 15. maja 1899. l. pa je bil odpuščen brez odpovedi. Zahteval je 14 dnevno odpoved in je, ko mu je toženec ni hotel pripoznati, tožil na povrnitev mezde za čas odpovednega roka.

Tožbenemu zahtevku je sodišče ustreglo.

Razlogi: Ker je tožnik več mesecev redno služboval v trgovinskem obrtu toženčevem, ga ni bilo smatrati za dninarja po členu V., črka a, razglasilnega patenta k obrtnemu redu, marveč za pomožnega delavca po § 73., črka d o. r., ki opravlja podrejena pomožna dela pri obrtu. Kot tak pa je imel kakor po trgovinskem zakoniku tako po obrtnem redu pravico, zahtevati odpoved, ker ni bilo drugega dogovora. Kot zakonito odpoved pa je po členu 65. trg. z., ki pravi, da za osebe, ki se v trgovinskih obrtih uporabljajo za nižja dela, veljajo določbe o poselskem razmerju, v pričujočem primeru vzeti 14 dnevni odpovedni rok v § 77. o. r., kajti po § 25. uv. z. k trg. z. veljajo za pravna razmerja obrtnega pomožnega osebja, za katera trgovinski zakonik nima posebnih določb, določbe obrtnega reda; vrhutega pa je odpovedni rok v § 77. o. r. enak odpovednemu roku v § 10. poselskega reda za Moravsko. Ker je bil torej tožnik upravičen zahtevati 14 dnevno odpoved, je sodišče (zaradi opustitve odpovedi na temelju § 84. o. r. razsodilo po predlogu tožnika.

XXXVI. Pomožni delavec v primeru nesposobnosti za delo, katere ni sam zakrivil, nima pravice do mezde. Pomožnemu delavcu se sme za čas bolezni odpovedati služba. (§ 82., črka h o. r. in § 1155. o. d. z.)

(Razsodba obrtnega sodišča v Brnu z dne 24. maja 1899.)

Tožnik, ki je služil pri toženi družbi kot strojarski pomočnik proti tednini 11 K 20 h in osem-dnevni odpovedi, je dne 22. aprila 1899. l. zbolel in dobival od tega dne pa do 14. maja, torej 3 tedne pristojno bolniško podporo. Kakor je tožnik sam trdil je trpela njegova nesposobnost še dalje časa in mu še na dan razprave dne 24. maja ni bilo mogoče prijeti za delo. Zastopnik tožene družbe ga je hotel že tisti dan, ko je obolel, odpustiti iz službe, pa je opustitev takoj zopet preklical in jo nedomestil z 8 dnevno odpovedjo. Tožnik je smatral ob pričetku bolezni podano odpoved za nepravilno in je zahteval povračilo mezde za osem dni, češ, da se je službeno razmerje vsled te odpovedi prezgodaj razvezalo. Tožena družba je, poudarjaje nesposobnost tožnika za delo, ki je trajala 4 tedne, predlaga, da se tožba zavrne.

Tožbeni zahtevek je sodišče zavrnilo.

Razlogi: Tožnik ni imel vzroka, pritoževati se zaradi odpovedi, katero je prejel, ko je obolel, kajti po § 82., črka h o. r., bi bilo mogoče službeno razmerje vsled tožnikove nesposobnosti za delo, ki je trpela 4 tedne, 29. dan bolezni takoj in brez odpovedi razvezati. Tožnik tudi ni bil upravičen, zaradi pre-zgodnje odpovedi zahtevati odškodnino za izgubljeno mezdo. Kajti če je ob času 4 tedenske nesposobnosti za delo tožnik prišel ob mezdo, ni iskati vzroka v tem, da se je delovno razmerje prezgodaj razvezalo, ampak v nesposobnosti za delo; dokler namreč traja nesposobnost za delo, ne gre mu po § 1160. in 1311. o. d. z. in § 72. o. r. nikaka pravica do mezde. Po preteku 4 tednov pa z ozirom na § 82., črka h o. r., ni moči več ovirati, da se takoj razruši delovna pogodba. Tožnikov zahtevek torej v zakonu ni utemeljen.

XXXVII. Izjave delodajalca napram pomočniku: „Če ne morete delati, lahko odidete,“ ni smatrati za odpustitev iz dela brez odpovedi.

(Razsodba obrtnega sodišča v Toplicah z dne 26. oktobra 1900.)

Črevljarski pomočnik A. H. zahteva od svojega mojstra E. H. odškodnino za mezdo in hrano za čas 14 dnevnega zakonitega odpovednega roka, ker je bil 24. oktobra 1900. l. brez vzroka odpuščen iz službe, ne da bi se mu bilo odpovedalo. Tožnik je bil namreč sedem dni nasposoben za delo, ker je imel rano na prstu. Ko je prišel sedmi dan v delavnico in je videl, da ne more delati, mu je dejal toženec: »Ako ne morete delati, lahko odidete.«

Tožbeni zahtevek se je zavrnil.

Razlogi: Tudi če bi se bil toženec res tako izrazil, kakor trdi tožnik, tožbeni zahtevek ni utemeljen, kajti take izjave ni smatrati za odpustitev iz dela, ker se te besede ne morejo tako razlagati, da bi toženec tožnika tudi, ko ozdravi, ne hotel več v službo.

XXXVIII. Ako se je pomočnik, ki ni imel nujnega dela, odstranil od dela, da vloži tožbo pri sodišču, česar v svojem prostem času ni mogel storiti, takega ravnanja ni smatrati za neupravičeno popustitev dela.

(Razsodba obrtnega sodišča v Brnu z dne 22. avgusta 1899.)

Tožbi treh odpuščenih knjigoveznih pomočnikov je sodišče ustreglo.

Razlogi: Tožniki so popustili delo v kljub prepovedi toženčevi. V presoji, ali je bila popustitev dela neupravičena, je vzeti v pretres, iz katerega vzroka so tožniki popustili delo. Tožniki so bili mnenja, da smejo od toženca, pri katerem se je vsak dan eno uro dalje delalo nego pri drugih knjigovezih, zahtevati nagrado za čezurno delo in so hoteli svoje zahteve zglasiti pri obrtnem sodišču. Ker pa so bili ves dan na delu, izvzemši opoldanski čas med 12. in eno, in ob tej uri obrtno sodišče ne uraduje, so se mogli do sodišča obrniti le med delovnim časom. Obrnili so se do delodajalca s prošnjo, naj jim dovoli oditi, ali delodajalec je prošnjo odbil.

Vprašanje, ali je imel toženec važne vzroke, da prošnji ni ustregel, se je moglo šele po izpovedi prič-

vajenca R. W. rešiti, ker so si izpovedi tožnikov in toženca nasprotovale. Ker pa po izpovedi priče prvi tožnik L. N. sploh ni imel nujnega dela in je drugi tožnik A. F. svoje nujno delo, ko se je vrnil od sodišča, še isti dan dovršil ter tretji tožnik H. M. sploh tisti dan ni imel posebnega dela, zato toženec ni imel vzroka, braniti tožnikom, da gredo k sodišču, in to tem manj, ker se pri knjigovezih sploh le redko zgodi, da bi bilo kako delo vezano na določeno uro, in tudi iz morebitnih ozirov na parne stroje ali na skupnost več obratov ni neobhodno treba, da bi bili vsi delavci neprenehoma v delavnici.

Besede toženčeve, naj prej dovrše svoje delo, so mogli smatrati le za neupravičeno zabranitev; ker pa jim je bilo znano, da po šesti uri sodišče ne sprejema več tožb, so morali domnevati, da jim mojster le zato ne dovoli oditi, ker jim hoče tako onemogočiti tožbo. Ker potemtakem tožniki niso popustili dela lahkomi-selno, ampak zato, da pomagajo svojim zahtevam proti delodajalcu pri sodišču do pravice, in so se odstranili le za dobro uro od dela, njih ravnanja vzlic mojstrov prepovedi ni označiti za neupravičeno popustitev. Zato pa tudi ni bilo vzroka, odpustiti delavce pred časom iz službe, tem manj, ker so se tožniki takoj, ko so bili pri sodišču odpravili, vrnili na delo in bili voljni, da zamujeno uro doprinesejo.

XXXIX. Redovne kazni so dopustne le na temelju dogovora o konvencijski kazni. Pravice, samovoljno kaznovati, delodajalec nima. Izključitev od dela kot kazensko sredstvo (§ 88. a, črka g o. r.)

(Razsodba obrtnega sodišča na Dunaju z dne 13. junija 1899.)

Pomožni delavec Franc P. je tožil izdelovalca kovinskega blaga Jurja R. na plačilo mezde za štiri dni v znesku 24 K 72 v, in sicer na podlagi sledečega dejanskega stana: Toženec je dne 23. maja 1899. l. tožniku, ki je bil pri njem v službi od 12. maja 1896. l. in sicer pod pogojem, da se sme delovno razmerje takoj razvezati, zaradi neke malomarnosti naložil redovno kazen s tem, da ga je izključil za štiri dni od dela. Toženec je zajedno dejal tožniku: »Če Vam ni prav, lahko dobite svoje stvari.« Tožnik, ki se je bal, da ga toženec takoj odpusti, ni odgovoril ničesar in je z delom prenehal za štiri dni. Ko se je po preteku štirih dni vrnil v tvornico, se mu je dejalo, da se mu bo mezda za štiri dni odtegnila. Nato je izjavil, da popusti službo.

Toženec pravi, da ni dolžan ničesar plačati.

Tožbenemu zahtevku je sodišče ustreglo.

Razlogi: Niti v občem državljskem zakoniku niti v specialnih določbah obrtnega reda ni določila o redovnih kaznih za delavce, marveč sme delodajalec nalagati delavcem redovne kazni le v primeru, ako se izkažejo kakor »konvencijske kazni«. O konvencijskih kaznih pa je govoriti le, kadar sta obe stranki že v naprej za določene primere dogovorili kazni, ki pa morajo biti tudi po svoji kakovosti označene. Za to govori ne le izraz »konvencijske kazni« sam, ampak tudi pozitivna določba § 88. a obrtnega

reda, da mora v tvornicah nabiti delovni red imeti določila o konvencijskih kaznih, ki so v podjetju običajne. Treba je torej poprejšnjega dogovora in ni nikakor dopustno, v primeru kake nerednosti nalagati poljubno kazen. Dognano je, da je tožena tvrdka samovoljno naložila tožniku redovno kazen, ki je obstajala v tem, da ga je tvrdka izključila za 4 dni od dela in mu odtegnila dotično mezdo za ta čas, take redovne kazni pa niti delovni red ne navaja niti se sicer ni dogovorila.

O naloženi kazni se mora potemtakem reči, da je protipravna. Če toženec ugovarja, da se je tožnik naknadno molče zadovoljil z naloženo kaznijo, kar sklepa toženec iz okolnosti, da se je tožnik vdal naročilu, naj štiri dni ne dela, po sodbi sodišča vse to ne izpolni pogojev za konvencijsko kazen. Sicer pa je sodišče mnenja, da naknadna privolitev, če se o taki, vpoštevaje le golo dejstvo, da je tožnik popustil delo, sploh more govoriti, nikakor ni bila svobodna, misliti je le na zagrožitev takojšnje odpustitve iz dela, ki je na sebi po delovnem redu sicer dopustna, in pa na tožniku pretečo silo. Tako pa nedostaje pogojev, ki jih zahteva § 869. o. d. z.

Dokazano je torej, da tožnik, ki je bil pripravljen delati, po krivdi toženčevi štiri dni ni delal. Toženec je torej po § 1115. o. d. z. zavezan, plačati primerno odškodnino, katera po sodbi sodišča v pričujočem primeru v zmislu § 273. c. pr. r. odgovarja mezdi za štiri dni.

XL. Ako se je delovno razmerje pravredno razvezalo, imetnik obrta ni upravičen, pridržati delavsko knjižico, da si tako zavaruje denarno terjatev proti delavcu. Dopustnost, pobotati denarno terjatev proti delavcu z odškodninsko terjatvijo, ki jo ima delavec. (§§ 80. d in g o. r. § 1438. o. d. z.)

(Razsodba obrtnega sodišča v Moravski Ostravi z dne 8. maja 1900.)

Tožnik je delal v tovarniškem obratu toženčevem kot kovaški pomočnik za dnino 2 K 40 v; delavski red izključuje odpovedni rok.

Ker je tožnik dne 7. maja 1900. l. izstopil iz službe pa se mu ni izročila delavska knjižica, zahteva, da se toženec obsodi na izročitev delavske knjižice in na odškodnino za en delovni dan v znesku 2 K 40 v. Toženec pravi, da je dne 21. aprila 1900. l. dal tožniku na ponovne prošnje predplačilo na mezdo v znesku 10 K, katero bi bil tožnik, kakor se je dogovorilo, moral vrniti tako, da se mu ob dveh naslednjih tedenskih izplačilih odtegne od mezde po 5 K. Vendar je toženec tožniku iz proste volje ob izplačilih dne 28. aprila in 5. maja 1900. l. odtegnil le po 2 K, da se zaslužek ni preveč zmanjšal. Toženec si lasti pravico, pridržati delavsko knjižico, dokler terjatev ni plačana, in meni, da prej ni dopustno, razvezati delovno razmerje, ter predlaga, da se tožbeni zahtevki zavrne. Tožnik ugovarja, da terjatev toženčeva znaša samo še 1 K 72 v, ker je ostali znesek že plačan z črezurnim delom, kar pa toženec spočetka taji, pozneje pa z ozirom na neznatni znesek prizna.

Toženec je bil obsojen na izročitev delavske knjižice in na plačilo delnega zneska 68 v, za preostali znesek je sodišče tožbeni zahtevek zavrnilo.

Razlogi: Ker se je ob sklepu delavske pogodbe izključil odpovedni rok in delavec ni bil zavezan, delovno razmerje nadaljevati do poplačila predplačila, ker take pogodbe ni bilo, se tožniku ne more kratiti pravica, popustiti delo pred plačilom predplačila, tem manj, ker je toženec utržke sam znižal in bi bila terjatev ob izstopu že popolnoma poravnana, da se je toženec držal dogovora glede utržkov.

Poslovno razmerje se je torej pravnoreдно razvezalo, in bil je toženec po § 80., črka d obrtnega reda dolžan, takoj izročiti delavsko knjižico.

Toženec nima pravice, pridržati delavsko knjižico, kajti obveznost, izročiti delavsko knjižico, nastane takoj, ko se delavsko razmerje razveže. Z ozirom na § 79. obrtnega reda je delavska knjižica za delavca nepogrešen izkaz ter po §§ 251., točka 6 in 11, in 374. izvršilnega reda ne more biti predmet eksekucije.

Ker se je toženec branil, pravočasno izročiti delavsko knjižico, je po § 80. g. o. r. dolžan plačati odškodnino. Škoda tožnikova se je določila na podlagi dosedanjega zasluška.

Ker z ozirom na to, da so pogoji, ki jih stavi § 1438. o. d. ž., dani, ni ovire, da se terjatev toženca v znesku 1 K 72 v pobota z tožniku pripadajočim odškodninskim zneskom 2 K 40 v, je sodišče ta znesek vzelo v poštev in tožniku priznalo delni znesek 68 v, v ostalem pa rabsodilo v zmyslu tožbenega zahtevka.

Društvene vesti.

Redni občni zbor „Slovenskega trgovskega društva Merkurja“ se bo vršil v nedeljo, dne 4. januarja 1903. l., ob 2. popoldne v društvenih prostorih v »Narodnem domu«. Na dnevnem redu so poročila društvenih funkcionarjev, prememba društvenih pravil (posebno glede ustanovitve podružnic) in volitev odbora. — Odbor se nadeja, da se gospodje člani z ozirom na važni dnevni red v obilnem številu udeleže občnega zbora.

*

Slovensko trgovsko društvo »Merkur« prosi cenjene vnanje člane, ki še niso doposlali vse članarine, oziroma naročnine za to leto, naj to takoj store, da s tem prihranijo društvu nepotrebne stroške za razpošiljatev opominov.

Raznoterosti.

„Deželna zveza kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani“ je imela v nedeljo, dne 8. decembra t. l., dopoldne v „Mestnem domu“ svoj ustanovni občni zbor. Predsednik zboru, g. E. Franchetti, je pozdravil delegate zvezi pristopivših zadrug, predsednika trgovske in obrtniške zbornice g. Josipa Lenarčiča, zastopnika združnega inštruktorja g. dr. Ludovika Rollerja in pa zastopnika obrtne oblasti g. svetnika Šeška. Predlagal je, naj se odpošlje Nj. Veličanstvu cesarju vdanostna brzojavka; predlog se je sprejel z navdušenjem. G. dr. Roller je pojasnil

nato namen in pomen zveze, obljubil podporo združnega inštruktorja in dejal, da je zvezi od trgovskega ministrstva pričakovati subvencije. Predsednik trgovske in obrtniške zbornice gosp. Lenarčič je toplo pozdravil zvezo in obljubil od strani trgovske in obrtniške zbornice zvezi dejansko podporo. Poročilu tajnika pripravljalnega odbora, g. Frana Jeločnika, je posneti, da šteje sedaj zveza osem zadrug z 885 člani, ki imajo v zvezi 43 zastopnikov. V zvezni odbor so bili izvoljeni naslednji gospodje: Josip Kramar, Ivan Dachs in Štefan Bergant (gostilničarska zadruga), Ivan Sirk (mesarska zadruga), Edvard Schlegel, Ivan Kregar (kovinska zadruga), Franc Jeločnik in Josip Rojina (krojaška zadruga), Ivan Schrey (pekovska zadruga), Engelbert Franchetti (brivska zadruga); dalje iz Idrije Fran Didič in iz Loža Fran Škrbec. Za namestnike so bili izvoljeni gg. Krvarič, Tončič, Lavrič, Šturm, Jenko in Novak, za računske preglednike pa gg. Leben, Lenček in Pogačnik, za namestnika Pock. Glede enotnega uradovanja je pojasnil g. dr. Roller, da v kratkem izda ministrstvo tiskovine, ki bodo omogočile enakomerno posloводство. G. Franchetti je nato utemeljeval potrebo zveznega glasila. Po daljši debati se je sklenilo, naj poprej posamezne zadruge izreko svoje mnenje glede lista. Znesek letnih prispevkov se je določil na 30 vin. Za prihodnji občni zbor se je kot kraj določila zopet Ljubljana. Nadalje je sklenil zbor po tozadevnih pojasnilih gosp. dra. Rollerja ustanoviti mojstrsko bolniško blagajno in sprejel predlog g. Šturma, naj bi se prirejali potovalni shodi s strokovnimi predavanji in se delalo na to, da se nastavi slovenske zmožne združni inštruktor. Naposled je omenil predsednik pisma župana gosp. Hribarja, ki, službeno zadržan, udeležiti se shoda, želi zvezi najboljšega uspevanja. Za prepustitev dvorane se je izrekla županu najtoplejša zahvala. Predsednik trgovske in obrtniške zbornice g. Josip Lenarčič je opozoril na mojstrske tečaje, ki se vrše vsako leto na Dunaju, in pozival obrtnike, naj bi se zanje bolj zanimali nego doslej; udeležba s Kranjskega je jako majhna. G. Franchetti se je g. Lenarčiču zahvalil za pojasnila glede teh tečajev in nato zaključil shod. Po zborovanju se je zvezni odbor sestavil naslednje: načelnik: Engelbert Franchetti, njegov namestnik: Ivan Kregar, blagajničar: Edvard Schlegel, zapisnikar: Franc Jeločnik. — Popoldne je bil pri „Zvezdi“ dobro obiskan banket. G. Franchetti je pozval navzočne obrtnike, naj delujejo na to, da bodo tudi druge zadruge, ki doslej še niso v zvezi, pristopile k njej. G. dr. Roller je napil vladarju kot najvišjemu zaščitniku obrta in poudaril nato zasluge g. Franchettija za osnovo zveze. Govorili so še gg. Kozak, Šturm, Kunc, Kregar, Malovič, Tončič in Škrbec.

*

Razpis dobave ključalnic. C. kr. trgovsko ministrstvo naznanja tukajšnji trgovski in obrtniški zbornici, da je poštno oskrbništvu v Kapstadtu razpisalo dobavo posebne vrste ključalnic. Ponudbe je vložiti do 6. februarja 1903. Ponudbeni vzorci in pogoji se dobe pri »Controller of Stores, General Post Office, Cape Town« ali pa pri generalnem zastopniku kapske kolonije v Londonu (112 Victoria Street, London S. W.). Tam so tudi vzorci ključalnic na pogled.

*

Razpis za dobavo lesa. C. kr. trgovsko ministrstvo je naznanilo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da so kaplanske vladne železnice razpisale dobavo 181.400 kosov raznega stavbnega lesa. Zapečateni ponudbe, zunaj zaznamovane s »Tender for Timber«, je do 23. januarja 1903. l. opoldne poslati pod naslovom »Controller and Auditor General« v Kapstadt. Ponudbeni vzorci in podrobni dobavni pogoji se dobe v železniških skladiščih v Kapstadtu, Port Elisabeth in East London.

*

Ker se še vedno prečestokrat naslavlja dopisi na c. in kr. poslaništvo v Mehiki v nemškem ali pa ogrskem jeziku,

je naprošena trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani, vnovič opozoriti trgovske kroge, ki imajo trgovske zveze z Mehiko, da je dopise na to poslaništvo izključno nasloviti: »Legation de Austria-Hungaria D. F. Mexiko.«

*

Trgovski uslužbenci, ki iščejo v inozemstvu službe, dobe v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani važno zaupno poročilo.

*

„**Ilustrirani centralni register za varstvene znamke**“, ki ga izdaja c. kr. trgovsko ministrstvo, dobiva čimdalje večji pomen za trgovce, ki so udeleženi pri varstvenih znamkah, ker se število teh znamk od leta do leta množi. Tudi za l. 1903. bo trgovsko ministrstvo izdalo ta register, in sicer skupen, ki obsega vseh 6 skupin, in pa poseben, obsegajoč skupino I.: kovine, kovinsko blago in orodje. Ker pa, kakor omenjeno, narašča število prijavljenih in obnovljenih znamk izza leta 1899. vedno bolj in ker se je obseg registra vsled tega skoro podvojil, bodo tudi tiskovni stroški za prihodnjo izdajo registra mnogo večji. Vsled tega je trgovsko ministrstvo določilo ceno za centralni register za leto 1903. na 48 K, za pol leta na 24 K, za četrt leta na 12 K, za posebno izdajo skupine I. pa na 15 K. Ta posebna izdaja pa izide le, če se oglasi najmanj 50 naročnikov. Register izhaja v mesečnih zvezkih. Oglasila na naročbo je poslati na ravnateljstvo c. kr. dvorne in državne tiskarne na Dunaju, oglasila in denar pa sprejema tudi trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

I. Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

1.) Pri tvrdki „Otto Fischer“ v Ljubljani. Dosedaj: knjigo-trštvo, antikvarjat in knjižna posojilnica. Sedaj: tudi trgovina z muzikalijami ter izposojevanje muzikalij in trgovina z umetninami. Vstopil: Ferdinand Stare, posestnik, in Karel Binder, hišni posestnik, oba v Ljubljani. Vsled tega: javna trgovska družba od 27. oktobra 1902. l. Za zastopstvo je pooblaščen: Oton Fischer skupaj s Ferdinandom Staretom ali skupaj s Karlom Binderjem. Podpis pod tiskanim besedilom „Oton Fischer, Ljubljana,“ podpisa Otona Fischerja in Ferdinanda Stareta ali Otona Fischerja in Karla Binderja. — V Ljubljani, 31. oktobra 1902.

2.) Pri tvrdki „Oberwalder & Co., izdelovanje slamnikov v Domžalah“, izstopil: Jakob Oberwalder st. — V Ljubljani, 25. novembra 1902.

3.) Pri tvrdki: I. C. Mayer v Špitalskih ulicah v Ljubljani. Trgovina suknenege in krojnega blaga, banka in menjalnica. Vstopil: Emerik Mayer ml. v Ljubljani. Za zastopstvo pooblaščen: vsak izmed treh družabnikov samostojno ter že vpisana prokurista Karel Altmann in Emil Randhartinger. Podpis tvrdke: Svojeročni podpis pod besedilom tvrdke. — V Ljubljani, 2. decembra 1902.

II. Pri c. kr. okrožnem kot trgovinskem sodišču v Novem mestu so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru.

1.) Vpis tvrdke: Tonsern Ferdinand, zakup žage v Goričih. — V Novem mestu, 14. novembra 1902.

2.) Vpis tvrdke: Franc Perko, trgovina z mešanim blagom v Novem mestu. — V Novem mestu, 14. novembra 1902.

3.) Pri tvrdki: Franc Gustin v Metliki. Prokura se je podelila: Gustinu Teodoru. — V Novem mestu, 14. novemb. 1902.

4.) Izbris tvrdke: Filip Singer, zakup parne žage v Goričih, vsled opustitve trgovine. — V Novem mestu 14. nov. 1902.

5.) Izbris tvrdke: Zelinka Ignacij, zakup parne žage, gostilničarskega in krčmarskega obrta ter branjarja, vsled opustitve trgovine. — V Novem mestu, 14. novembra 1902.

6.) Izbris tvrdke: Jozefa Perko, trgovina z mešanim blagom v Novem mestu, vsled smrti imetnice. — V Novem mestu, 14. novembra 1902.

7.) Izbris tvrdke: Franc Pintar v Kandiji. Trgovina z lesom, mesarija in krčma, vsled smrti. — V Novem mestu, 22. novembra 1902.

8.) Izbris tvrdke: Franc Jelenc, krčma in žganjarna v Novem mestu, vsled smrti. — V Novem mestu, 4. decemb. 1902.

B. V združnem registru:

1.) Izbris tvrdke: Mlekarska zadruga v Radečah, registrovana zadruga z omejenim poroštvom, prostovoljen razhod. V Novem mestu, 29. novembra 1902.

Tržno poročilo in tržne cene.

Kakor je videti, je letos **pšenica** pod vplivom živega srebra. Ako pritiska mraz, se ji cena dviga s stopinjami mraza, čim pa se pojavijo oblaki in pada dež, pade tudi cena pšenice. Situacija je v tej kampanji vse preje nego normalna. Spričo izborne letine se je vse — in to upravičeno — nadejalo, da letos pšenice na ljubljanskem kolodvoru ne bo nad K 16.— za 100 kg prodati — in vendar je do danes cena že za celi 2 kroni in več poskočila. Ceste so bile v zadnjem času za dovoz na Ogrskem prav dobre, vendar pa je dovoz komaj zadoščal vsakdanji potrebi — nikakor pa se do danes še niso mogle delati zaloge na postajah. Išoč vzroka, ga najdemo v ogrski financi. Ogrski posestnik žita dobi danes na svoje blago toliko posojila, da se mu prav nič ne mudi voziti žita na trg, saj ima dovolj denarja. Ne bom pa trdil, da je varčen z dovozom radi špekulacije — saj vendar nima nikakršne podlage, nadejati se v prihodnjih mesecih boljših cen — sedanje nekoliko boljše cene so vsekakor posledica malih dovozov, nikakor pa ne dovozi posledica rastočih cen — ampak nemoteno uživanje prejetega denarja ga dela lenega, da bi zvozil žito iz kašč na trg.

Ako vse to vpoštevamo, ni dvoma, da bo na spomlad ponudba nenavadno narasla, kar bo naravno vplivalo na znižanje in celo na rapidno znižanje cen. Dokler pa dajalci denarja prejemnikov ne bodo terjali za povračilo, dotlej smo izpostavljeni eventualnosti, da bodo cene še vedno bolj napete.

Koruzna stara je že redka, zato pa cena gorostasna.

Koruzna nova prihaja sedaj na trg, toda toliko mokra, da se je konsumenti kar najtrdozratneje branijo ter le po vrečah naročujejo. Cena je primeroma visoka in, ako so istinita poročila, da je vsesplošno koruzna letos grda, pojde lepa, kolikor je bo, drago v denar.

Oves je tudi napet.

Ajda ogrska se nekako vzdržuje v ceni, je pa tudi še zelo mokra, vsled česar se še malo povprašuje.

Moka je najvišje cene menda dosegla.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 8.30
» » » » spomlad	K 7.86-87
rž za prompt	K 7.—
» » spomlad	K 6.97-98
koruzna stara za prompt	» 7.10-15
» nova » »	» 5.80-90
» » » maj-junij	» —.—
oves za spomlad	» 6.55-57

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K	8.—
» » » » april 1903	»	7.74-75
rž za prompt	»	6.85
» » april	»	6.71-72
koruza za maj 1903	»	5.79-80
oves za prompt	»	—.—
» april	»	6.26-27

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K	7.70-80
bosenski oves	»	6.40-50
sremski oves	»	6.30-40
činkvantin	»	7.40
koruza	»	7.30-35

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, ker uživajo vzlic višjim cenam, nego so v Sisku, ugodnejše železniške tarife.

Cene mlevskim pridelkom.**Vinko Majdič v Kranju.**

0	1	2	3	4	5	6	6 ¹ / ₂	7	7 ¹ / ₂	8
27.60,	28.70,	27.80,	26.70,	25.50,	24.40,	23.20,	21.50,	19.40,	16.20,	11.20

Otrobi

debeli drobni

10.—, 9.20.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6 ¹ / ₂	7	7B
27.30,	26.90,	26.40,	25.60,	24.80,	23.80,	22.80,	21.60,	19.70,	17.60

Otrobi

debeli drobni

10.25 —.—

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinade I ^a	K	87.50—88.—
sladkor rezani I ^a	»	90 — 90 ¹ / ₂

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White	K	28—30
» pravi ruski	»	30—30 ¹ / ₂

za 100 kil s sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K	44.—
» Good Average	»	38.—
» Regular	»	37.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do	»	145.—
» Guatemala do	»	128.—
» Portorico do	»	90.—
» Rio Lavé do	»	75.—
» Java rumena do	»	120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec september 19¹/₂ v zlatu.

Riž Rangoon	K	20 do 29.—
» Bassein	»	20 » 29.—
» Moulmein	»	20 » 32.—
Riž Arracan	»	20 » 26.—
» Japan, primanjkuje	»	41 » 42.—
» Glacé laški	»	44 » 50.—

za 100 kil, postavljeno v Trst ali Reko.

Slive bosenske, uzančne	K	27.—
» » po 125 komadov	»	29.—
» » » 115 »	»	31.—
» » » 95 »	»	39.—
» » » 80 »	»	45.—

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast	K	75.— do 75. ¹ / ₂
Slanina štiridelna	»	48.50 » 51.—

za 50 kg, postavljeno v Ljubljano.

Jedilno olje, laško K 82 za 1902. l. in K 78 za 1903. l. za 100 kil — franko sod — postavljeno v Trst.

Ripsovo olje 79 do 80 K.— za 100 kil, postavljeno v Ljubljano

Slovenske trgovce in industrijalce vabimo najvljudneje, da se obilo poslužujejo našega lista za svoje oglase. Cenjene bralce „Narodnogospodarskega Vestnika“ pa prosimo, da se, naročajoč pri tvrdkah, ki inserirajo v našem listu, blagovolijo nanašati na naš list in da po kavarnah in gostilnah, v bralnih in izobraževalnih društvih in čitalnicah vedno in vedno zahtevajo in blagohotno priporočajo „Narodnogospodarski Vestnik“.

Uredništvo in upravništvo.**Nova trgovina.**

Usojava se vljudno naznaniti, da sva otvorila popolnoma novo urejeno

trgovino
z manufakturnim blagom
na Sv. Petra cesti št. 4.

Priporočujoč se za obilen obisk, zagotavljava solidno in točno postrežbo ter beleživa z odličnim spoštovanjem

Kotzbek & Kostevc.

Cene najnižje

Samo pristno blago.

<p>Gostilna I. KENDA Židovska steza št. 1 Ljubljana</p>	<p>„Pri Gambrinu“. ❖ Shajališče ❖ trgovskih sotrudnikov.</p>
---	---

<p>„Ljubljanska kreditna banka“ v Ljubljani Špitalske ulice št. 2.</p>	<p>Nakup in prodaja vseh vrst rent, državnih papirjev, zastavnih pisem, srečk, novcev, valut itd. po najkulant- nejših pogojih.</p>	<p>Posojila na vrednostne papirje proti nizkim obrestim. Zavarovanje proti kurzni izgubi. Promese k vsem žrebanjem.</p>	<p>Sprejemanje denarnih vlog na vložne knjižice, na tekoči račun in na girokonto s 4% obrestovanjem od dne vloge do dne vzdiga. Ekskompt menic najkulantneje. Borzna naročila.</p>
--	--	--	---

J. LOZAR
v Ljubljani
na **Mestnem trgu št. 7**
priporoča svojo
bogato zalogo turistovskih
srajc, turistovskih, kolesarskih
in lovskih dokolenic, lovskih
volnenih jopičev, zimskih in
letnih nogavic, zavratic itd.
Fino moško perilo in spodnja
obleka.

Engelbert Franchetti
v Ljubljani na Jurčičevem trgu št. 3
priporoča

svojo elegantno in higijensko urejeno
brivnico.
Za dobro in točno postrežbo je v vsakem
oziru najboljše skrbjeno.

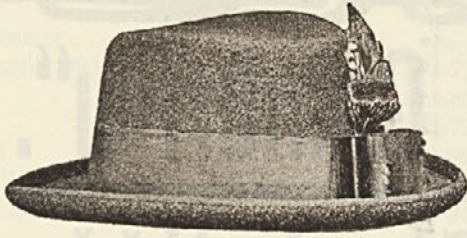
Klobuke

najnovejše

façone

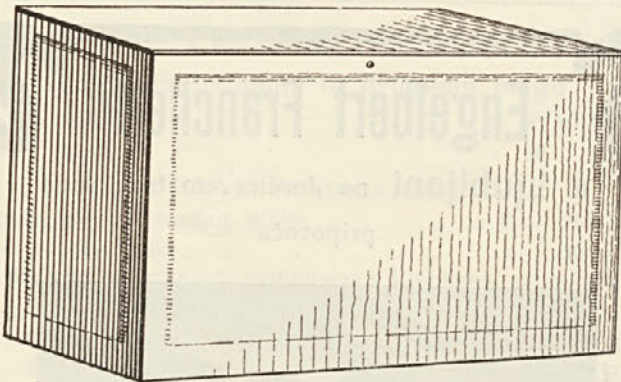
priporoča

najcenejše

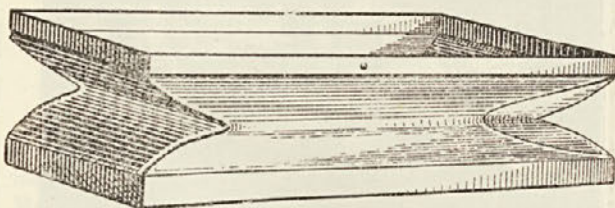
Blaž Jesenko v Ljubljani.**Novo!****Patentirani sklopni
poštni kartoni.**

Doslej nedoseženi!

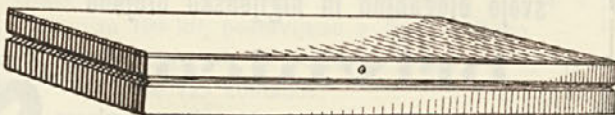
Tovarna patentiranih sklopnih kartonaž.

Josip Petrič**LJUBLJANA.**

Karton v rabi.

Napol sklopljen karton.

Popolnoma sklopljen karton.

(80% prihranjenega prostora.)

Trgovina s specerijskim in deli-
katesnim blagom.Zaloga raznovrstne pijače:
šampanjca, konjaka, vina, ruma,
likerja i. t. d.

* * Vinarna. * *

Kham & Murnik

Ljubljana.

Slovenci,
zahtevajte povsod**vžigalice****sv. Cirila in Metoda**

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

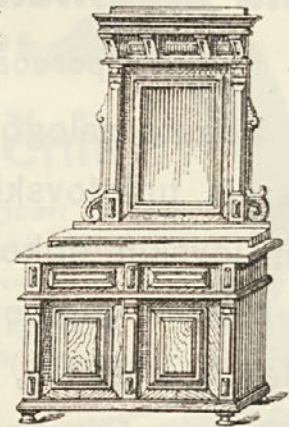
v Ljubljani.

Mizarska zadruga

v Št. Vidu pri Ljubljani

se priporoča slav-
nemu občinstvu v
naročitevraznovrstne
temne in likane**sobne
oprave**iz suhega lesa, so-
lidno izdelane
po lastnih in pred-
loženih vzorcih.

V prav obilno naročitev se priporoča

Josip Arhar, načelnik.

Aug. Agnola
Ljubljana
Dunajska cesta 13.
Velika zaloga
stekla
porcelana svetilk
zreal i. t. d.
!!! Najnižje cene!!!

Pod trančo št. 2.

Klobuke
cilindre
čepice in slamnike
v najnovejših faconah in v veliki
izberi priporoča
Ivan Soklič
Klobuk za dečke od 70 kr. do gl. 2.50.
Klobuk za gospode od gl. 1.50 do 5.—.

Postaja elektr. železnice.

Solidno blago.

Stari trg št. 21. Glavni trg št. 6.

Pekarija in slaščičarna
Jakob Zalaznik.
Prodaja moke
in raznovrstnih živil.
Prodaja drv in oglja.
Stari trg št. 32.

Mizarska zadruga
v Solkanu pri Gorici na Primorskem
naznanja slavnemu občinstvu, gospodom trgovcem
in založnikom pohištva, da ima
veliko zalogo
izgotovljenega pohištva
vseh slogov
v Solkanu pri Gorici na Primorskem.
Naznanjamo, da smo prevzeli dosedanjo
trgovino pohištva tvrdke Ant. Cernigoja v Trstu,
Via Piazza vecchia šte. 1, katero bomo vodili
pod enakim imenom. Česar ni v zalogi, se izvrši
točno po naročilu v najkrajšem času.
Cene zmerne.
Delo je lično ter dobro osušeno.

Adolf Hauptmann
v Ljubljani
na Sv. Petra cesti 41.
Tovarna
oljnatih barv, firneža, laka
in kleja.
Zaloga slikarskih in pleskarskih
predmetov.

P. n.
Vljudno naznanjam velemenim trgovcem
in kramarjem ter sl. občinstvu, da imam v
prilicnejše kupovanje
tovarniško zalogo vseh
izdelkov svoje tovarne
pletenin in tkanin
v Ljubljani, v Šelenburgovih ulicah št. 3,
in se najtopeje priporočam za mnogo-
brojen obisk.
Z velespoštovanjem **Dragotin Hribar.**

Vinko Majdič

lastnik valjičnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši mlinski izdelki,
zlasti izborna pšenična moka.

Franc Čuden

priporoča

svojo bogato zalogo pravih švicarskih
ur, srebrnine in
zlatnine,

dalje kolesa

„Styria“,

francoske „Peugeot“ in druge v to
stroko spadajoče predmete.

— Ceniki zastoj in poštnine prosti. —

Najboljše

makarone in rezance

(nudeljne)

iz zajamčeno finega pšeničnega zdroba z
dodatkom svežih jajc

izdeluje

tovarna testenin

Ed. Zelenka

Ljubljana.

Poštna hranilnica ček št. 849.086.

Telefon št. 135.

Glavna slovenska hranilnica in posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema in izplačuje hranilne vloge in jih

obrestuje po $4\frac{1}{2}\%$

od dne vložitve do dne vzdiga

brez odbitka in odpovedi.

Pisarna: na Kongresnem trgu 14,

v Souvanovi hiši.

Dr. M Hudnik, predsednik.

Uradne ure od 8.—12.
dopoldne in od 3.—6.
popoldne.

Hranilnične knjižice se
sprejemajo kot
gotovina, ne da bi se
obrestovanje pre-
trgalo.

